

شخصیت هر کس را در آینه کلامش می توان شناخت/ خوب گوش دادن هم نوعی ادب است

کلام و سخن گفتن در سبک زندگی دینی کاملا هدفمند و روشمند است و باید انسان در نوع سخن گفتن ملاحظات زیادی را در قالب "ادب گفتاری" در نظر بگیرد.

کلام و سخن گفتن در سبک زندگی دینی کاملا هدفمند و روشمند است و باید انسان در نوع سخن گفتن ملاحظات زیادی را در قالب "ادب گفتاری" در نظر بگیرد. گفتن و شنیدن دو کار مهم و روزمره ماست، اینکه چه بگوییم، چگونه بگوییم؟ چه سخنانی را نگوییم؟ به چه مطالب یا صداهایی گوش ندهیم؟ ادب در گفتار و شنیدار چیست؟ همه از مباحث لازم و مفید و کاربردی است. اگر "ادب" شاخه ها و شعبه هایی دارد، بخشی از آن هم در گفتن و شنیدن و گوش دادن آشکار می شود.

کیفیت سخن گفتن و محتوای کلام، نشانه عقل و شعور و ادب انسان است و شخصیت هر کس را در آینه کلامش می توان شناخت. به تعبیر امام علی (ع)، لا ادب لسیبی النطق؛ کسی که بدگفتار است، ادب ندارد. (1)

"ادب گفتاری" عبارت است از رعایت ادب و نزاکت و اخلاق و عفت در سخن. کسی که بدحرف می زند و حرف بد می زند، بی ادب است. فحش دادن، هتاک، سخن چینی، مسخره کردن دیگران، دروغ، ادای کسی را در آوردن، صدا کردن کسی بدون احترام یا با لقب های زشت، نمونه هایی از نداشتن "ادب گفتاری" است.

در روایات، بدی گفتار، سخنان اضافه و بیهوده گویی، مستهجن گویی و پرحرفی مذمت شده اند. قرآن کریم به کلام نیکو امر می کند: و قولوا للناس حسنا (بقره آیه 83). امام علی (ع) نیز فرموده است: زیانت را عادت بده به گفتار نرم و سلام دادن، تا دوستدارانت زیاد و بدخواهانت کم شود. (2)

گوش دادن به حرف مخاطب و توجه شایسته نشان دادن و علاقه مندی به شنیدن، نوعی ادب است و مایه محبت می گردد. بر عکس خوب گوش ندادن به حرف گوینده، سخنران، معلم، طرف صحبت و ... نشان بی اعتنایی و بی ادبی است و همچنان که در روایات بر حسن القول و حسن الکلام تاکید شده، بر حسن الاستماع (خوب گوش دادن) هم تاکید و سفارش شده است. رسول خدا (ص) به حرف مردم، حتی مخالفان و منافقان گوش می کرد. (3)

پیامبر هنگامی که کسی حرف می زد، کلام او را قطع نمی کرد، در سیره آن حضرت آمده است که کلام کسی را قطع نمی کرد تا به آخر می رسید. این روش در سیره امام رضا (ع) هم نقل شده است. و از توصیه های پیامبر است که به حرف مردم گوش دهید. در مجلس آن حضرت نیز رسم بر همین بوده است: هر کس سخن می گفت، سکوت می کردند و گوش می دادند تا کلامش پایان یابد. (4)

از حقوق گوینده بر شنونده و از حقوق معلم بر شاگرد، خوب گوش دادن است که در "رساله الحقوق" امام سجاد (ع) با عنوان "حسن الاستماع" آمده است. (من لا یحضره الفقیه، جلد 2، صفحه 620) آن حضرت، حق نصیحت گر بر نصیحت شونده را هم گوش دادن بیان کرده است. (5)

امام صادق (ع) نیز می فرماید: ای گروه شیعه! برای ما زینت باشید و مایه ننگ و عار ما نباشید. با مردم نیک سخن بگویید، زبان های خود را حفظ کنید و آن را از حرف های زاید و سخنان زشت نگه دارید. (6)

گوش دادن به درد دل های افراد گرفتار و دردمند هم از ادب است. به فرموده امام علی (ع) از بزرگواری و سروری، صبر کردن برای شنیدن شکوا و ناله دردمند است.(7) در کنار این آداب، گوش نکردن به حرف های محرمانه و سری دیگران (به گوش نایستادن) هم از جمله (ادب شنیداری) است و برای کسی که به سخنان محرمانه دیگری گوش دهد، وعده عذاب داده شده است. به علاوه ایجاد دشمنی و نزاع می کند.

1 - غرر الحکم، حدیث 10596

2 - غرر الحکم، حدیث 6231

3 - سوره توبه، آیه 61

4 - بحار الانوار، جلد 49، صفحه 90

5 - همان، صفحه 625

6 - میزان الحکمه، حدیث 17947

7 - غرر الحکم، حدیث 9443